

telinčki so komaj dobro opuščeni od koklje, pa uže letajo za vsemi kokošmi po dvorišči, zato pa navadno ostanejo le prav majhni. Kokoši nesejo majhna jajca, po 40, največ po 45 gramov težka, vendar pa pogostoma. Jajca imajo to prijetno lastnost, da so večinoma vsa oplojena. Ob sebi se razume, da tako ni vselej, na pr. ako je na dvoru kakih 20—30 kokoši, a med njimi en sam petelin, gotovo ne bodo vsa jajca oplojena, kajti po skušnjah pristoji enemu petelinu le kakih 6—10 kokoši. Domače kokoši so jako utrjene glede podnebnih razmer. Mladi piščanci se hitro popolnoma pokrijejo z gostim perjem. Potrebneža živeža si skoro vsega iščejo same.

Žal da se je to domače pleme le malo kje v svojih prvotnih lastnostih ohranilo. Nepremišljeno slučajno mešanje z raznimi pasemskimi kokošmi, katere pa niso imele za kmeta ali sploh za gospodarstvo nikake vrednosti, ampak so služile le „sportu“, na pr. s Cochin ali po domače s kinezaricami, katere so se gospodinjam prikupile vsled svoje velikosti, popačilo je domače pleme prav zelo. Mešanci taki so zgubili prav mnogo prvotnih dobrih lastnosti domačih kokoši. Jajca niso postala vsled mešanja nič večja, le njih število se je skrčilo, ker so mešanice kaj rade podedovale od Cochin lastnost, da so skoro vse leto neprenehoma kločile. Pa tudi meso se vsled tacega mešanja nikakor ni zboljšalo; ako ga je bilo malo več, postalo je pa bolj pusto in trdo.

V novejšem času, ko se kokošerejci izdatno pečajo z vzgojevanjem novih pasem, obrnili so nekateri svojo pozornost posebno na domače kokoši. Po raznih razstavah kokošjih vidimo navadno v programih razpisana darila za posebno lepe, oziroma dobre domače kokoši.

Prej omenjene njih dobre lastnosti pa je v resnici vredno v čisljih imeti. Z umnim izločevanjem najlepših, največjih živali enega gnezda ali tacih, katere kažejo potrebno lastnost, in s plemenjenjem med sabo dalo bi se prav mnogo doseči v povzdigo domačih kokoši. Prav mnogo je tu odvisno od zgodnjih spomladnjih gnezd, kajti kokoši, katere so se zgodaj izvalile, recimo meseca marcija ali aprila, imajo mnogo prav lepega časa, da dorastejo popolnoma do mokre jeseni, ter dobro prebijejo mrzlo vlažnost, ki je najbolj škodljiva kokošim. Take kokoši prično hitro nesti, navadno še tisto jesen ali pa prav zgodaj spomladi in tudi še po zimi, ako nimajo premrzlega prenočišča. Kar je izvaljenega po meseci majniku, najbolje je odločiti za nož.

Domače kokoši dado se pa prav zelo zboljšati z umnim križanjem s takimi pasemskimi kokošmi, katere imajo lastnosti, kmetu koristne. Tako so mi znane n.pr. laške, španjolke ali Houdan, ki se odlikujejo z tem, da nesejo prav obilo velicij jajc. Tako so mi na pr. Houdan kokoši nesle povprečno po 75—80 gr. težka jajca in izjemoma mnogokrat tudi po 100 gr. Za živež niso izbirčne in si ga mnogo same poiščejo.

Glede križanja domačih kokoši z Houdan imam mnogo skušenj, katere so me privedle do prepričanja, da take mešanice prav izvrstno neso. Najboljši dokaz mi je

to, da jih nahajam po vsej okolici svojega kraja. Večkrat imam priliko videti jih pri raznih kmetijah, kajti njih karakteristična barva opozarja me uže daleč na nje in pri natančnem opazovanju videti je še v poznejših generacijah onih 5 parkeljcev. Ker prej ni imel nihče teh kokoši v moji okolici, predno jih nisem jaz udomačil, prepričan sem, da so vse sorodne z mojimi kokošimi. Saj so pa tudi vsako leto za jajca tega plemena in njih mešanice prav pridno povpraševali.

Pritlikavci.

Spisal Janko Žirovnik.

Pritlikavce imenujemo tisto drevje, ki je cepljeno na slabo rastoče podloge. Hruške cepimo toraj na kutne, jabolka na ivančke ali pa na dusenj in češnje na mahaleb. Na teh podlogah cepljeno sadje ne dela veliko na les, tem bolj pa na sadni les. Zato pa ostane drevo majhno, a kmalu rodi obilo lepega sadja. Visokodebelnato drevo potrebuje en ar prostora, pritlikavcev pa posadimo lahko po 30 in večna tolik prostor. Zato nam je pa mogoče na takem prostoru trgati zrelo sadje od konca julija do pozne jeseni. Visokodebelnato drevo rodeva pozno. Če pa sadimo dvoletnih pritlikavcev, rode že v drugem letu. Dajo nam pa pritlikavci tudi lepšega sadja nego visoka debela. To pa še niso vse prednosti pritlikavcev, ampak lepšajo nam tudi vrt in naša poslopja, če jih razpeljemo po njihovih stenah.

Pri nas imamo še jako malo lepih pritlikavcev. Temu je krivo največ to, ker jih ne znamo vzgojevati. Oni hočejo pred vsem zavetne lege. Ugajajo jim najbolj vzhodne, južnovzhodne in južne stene.

Pozne zimske hruške delajo dobro le po južnih stenah, a manj fine zgodnje hruške rodovajo še celo po severnih. Pritlikavci pa zahtevajo tudi dobro pregnojene, vlažne in rahle zemlje. Kdor ravna zoper ta bistvena pogoja, tega ne bodo zadovoljili pritlikavci. Ni pa še dosti, če smo pritlikavce posadili v zavetno lego in dobro zemljo, treba jih je tudi skrbno in pravilno gojiti. Začetniki se temu najlaže priučijo na vertikalnih kordonih. Zato hočem najprej njihovo vzgojo opisati.

Vertikalen kordon si najlaže vzgojim iz enoletnega požlahtnjena. Če je njegova mladika nad 7 $\frac{d}{m}$ dolga, skrajšam jo na 7 $\frac{d}{m}$. Nižih ne skrajšujem. Potem ga posadim na stalno mesto. Štiri ali pet najviših očes požene lepe poganjke. Poganjek najvišega očesca t. j. voditeljico, pustim, da raste, poganjkom stranskih očesec pa odščipnem vrh, kakor hitro so nad 1 $\frac{d}{m}$ dolgi. S tem jim ustavim rast za najmanj 14 dni. Sok, katerega bi bili rabili za se, razdeli se. Nekaj soka krepi voditeljico, nekaj pa zdebela očesca po oščipanih poganjkih, da včasih cveto že prihodnje leto. Če pa po oščipanih poganjkih kako očesce požene mladiko, odščipnem tudi tej vrh, kadar je nad 1 $\frac{d}{m}$ dolga. Primeri se pa, da katero izmed stranskih očes ne požene z drugimi vred. Tedaj naredim nad njim zarezo v podobi polumesca. (Glej „Vrtnarstvo“

stran 57. in podobi 63. in 64.) V dobri zemlji in ugodni legi včasih raste voditeljica premočno. Na svojem spodnjem delu bi imela torej slabo razvita očesca, ki bi v prihodnjem letu ne pognala lepo. Taki voditeljici je treba vrh odščipniti, kakor hitro je nad 7 $\frac{d}{m}$ visoka. Na ta način ji ustavim rast, njej namenjeni sok pa zdebela spodnja očesca, da lepo poženo prihodnje leto. Voditeljici moram vrh tudi odščipniti, če ni še nehala rasti v prvi polovici oktobra. S tem jo prisilim, da les dozori, in je sploh prihodnje leto pripravna za daljno vzgojo.

To je delo prvega leta. Prihodnje pomlad mi ni drugega storiti, nego skrajšati voditeljico na 5—8 ocesec. Ta poženo, kakor so pognala očesca prejšnjega leta. Vsa dela prvega leta treba tudi v drugem po potrebi ponavljati.

Na ta način se vzgoje lepi, do 3 $\frac{m}{y}$ visoki in še višje vertikalni kordoni, ki lahko prosto stojijo ali pa zakrivajo stene.

Ni pa vse eno, katere vrste jabolk ali hrušek gojimo po teh kordonih, ker se ne razvejajo vse enako lepo. Pred vsemi so posebno dobre te le hruške: 1. Albertovka (Amanli's Butter-B), 2. Viljemovka (Villiam's Christ-B.), 3. Lebrunovka (Lebrun's Butter-B.), 4. Dielova maslenka, 5. Hardenpontovka (Hardenpot's Winter-Butter-B.) in 6. Olivijerka (Olivier de Serres). Jabolka pa priporočam: 1. Car Aleksander, 2. Zlato parmeno, 3. Ananasov kosmač, 4. Landberški kosmač, 5. Rumeni cvetač (Gelber Bellefleur) in 6. Beli zimski kalvil.

Če še dostavim, da sploh pritlikavcem ugaja prilivanje z gnojnico ob deževnem vremenu maja, oktobra in novembra meseca, povedal sem vsa bistvena dela pri odgoji vertikalnih kordonov.

V preudarek sadjarjem, ki mislijo kupiti in saditi to spomlad sadno drevje.

Še en dober mesec, in sadjar bode pričel v novi svoje delo. Prvo njegovo spomladanjsko opravilo je, da nadomesti drevje, ki je poginilo, in nasadi novega. To delo dela malo skrbi sadjarju, kateri si je sam vzgojil dobrega in lepega sadnega drevja. Drugače je pa, kadar si mora sadjar drevja šele kupiti. Novo vsajeno drevo bode stalo na svojem mestu desetletja in bode rodilo obilo sadu ali pa malo. Drevo bode obilo rodilo, če ga nisi samo pravilno vsadil in mu pravilno in dobro postregel ampak če si je tudi pravilno vzgojil, t. j. imeti mora dobre in lepe korenine takisto tudi les in biti mora od prave vrste. Takega drevesa pa ni vedno tako lahko dobiti, in zato dela kupovanje sadnega drevja vestnemu sadjarju precej skrbi, celo pa pri nas, ki še nimamo malo da ne nobene pravilne in zanesljive drevesnice, iz katere bi dobivali drevja, in ker naši sadjarji, in tudi pametnejši, ne nmejo, da ravnajo varčneje, če sade dobro, a drago drevo, ošau če slabo, katero morda dobodo zastonj.

Škoda vsega truda in dela, kadar sadiš zanikerno drevo škoda prostora, kjer raste tako drevo.

Kakšnega drevja si torej kupujemo?

Sadi vedno le mlado drevje. Ne pričakuj nikdar dobička od starega drevesa, ki je krevljasto, lišajasto ali z mahom obraščeno, kakeršnih je mnogo po naših domačih drevesnicah. Tisto drevo, ki je raslo v drevesnici dlje nego 5 recimo 6 let, je boljše za kurjavo nego za saditev. Ako imaš za izbiro drevja, sadi vedno mlajše če je tudi morda šibkejše.

Sadi le dobro ukoreninjeno drevje. Ako vseješ peško od jabolka ali hruške, vzraste iz nje divjak, ki ima le dolgo in debelo srčno korenino, pa nič stranskih in vsled tega malo lasnatih koreninic, katere so najvažnejše v hranitev drevesno. Cepi na tak divjak cepič, in vzgojil bodeš iz njega drevo, ki bode imelo le malo korenin. No, drevesa iz naših kmetijskih drevesnic so vsa taka, zato pa tudi niso za nič. Divjak, ki je vzgojen iz peške treba dvakrat presaditi in vselej mu ob enem skrajšati korenine, katere so potem prisiljene, da se razrastejo in naredo mnogo lasnatih koreninic. Kupuj torej le tako sadno drevje, ki je cepljeno na presajene divjake, in raslo ti bode čvrsto. Korenine so rastlini to, kar je zdrav želodec človeku.

Sadi drevje z lepim in ravnim deblom ter zdravo krono. Tako drevje dobiš pa zopet le tam, kjer umejo vzgajati tako, to je, ker znajo z umno vzgojo drevo hitro in lepo kvišku spraviti, ga ne mučijo 7 do 10 let v drevesnici na razne načine. Drevo imej zdrav les, lubad ne bodi razpokana, ampak lepo gladka ter svetla brez vsakega lišaja.

Sadi drevje le samo od primernih vrst, to je takih, katere je lahko v denar spraviti. Ne sadi nikdar mnogo vrst, ampak malo, morda samo le eno, da je le prava.

Ne kupi nikdar drevesa, ako prodajalec ni mož, da bi mogel jamčiti za ime vrste, s katerim drevo proda.

Ne kupuj sadnega drevja nikdar po sejnih ali od ljudi, ki ga vozijo na prodaj po deželi. To je drevje z razšušeni koreninami, navadno tako vzgojeno, da se Bogu smili, od vrst, ki niso prav nič vredne, iz kratka, drevje za ogenj, pa ne za vrt. Spomladi l. 1890. bode imela kmetijska družba obilo dobrega in lepega sadnega drevja na prodaj. Kdor lahko čaka, čakaj, ker to drevje bode tako ceno, kakor nikoger drugod. Tudi kmetijska šola v Grmu na Dolenjskem bode kmalu imela na prodaj svoje sadno drevje. Kdor pa uže letos hoče kupiti sadnega drevja, kupi ga iz drevesnic, ki ga ponujajo med inserati v kmetijskih časopisih. Kar jih je, vse so zanesljive.

Razne reči.

* Kadar nasajaš svoj lepotični vrt, bodi ti v uzor vedno le narava, ker ona je najučenejši vrtnar. Ogleduj robe ob gozdu in travniku, planote v gozdu, brege ob